

Aantekeningen bij een moord

PETER VERMEERSCH BIJ DE BEZIGE BIJ

Ex. Over een land dat zoek is

Peter Vermeersch

*Aantekeningen bij
een moord*

2019

DE BEZIGE BIJ
AMSTERDAM

De uitgever heeft zich ingespannen alle rechthebbenden van de in dit boek opgenomen foto's te achterhalen. Mochten er desondanks omissies bestaan, dan kan contact worden opgenomen met de uitgever.

Copyright © 2019 Peter Vermeersch
Omslagontwerp Owen Gent
Foto auteur Michiel Hendryckx
Vormgeving binnenwerk CeevanWee, Amsterdam
Druk Bariet Ten Brink, Meppel

ISBN 978 94 031 6640 7

NUR 320

debezigebij.nl

*Er zijn dingen gebeurd,
die niemand achterhaalt*
Gerrit Achterberg

A warrior wears armour, a lover flowers. They are equipped according to expectations of what is to happen, and their equipment increases chances that their expectations will prove right. So also with the institution of penal law.

Nils Christie

Inhoud

1. Een brief uit het verleden 9
2. Les plaisirs du palais 31
3. Klein kort mes 57
4. Tegengeweld 93
5. In afzondering 119
6. Flitslicht en iconen 139
7. Zijspoor 163
8. Letsels 185
9. Ontembare vogels 207
10. Deuren sluiten 241
11. Woorden vinden 255
12. Achterblijven 287

Dank 309

Fotoverantwoording 311

Belangrijkste geraadpleegde literatuur 313

I

Een brief uit het verleden

Het overvalt je even plots en onherroepelijk als ramen die versplinteren en muren die instorten. Stel je die beelden voor, maar dan zonder geluid.

Zo gaat het nu al een tijdje: ik ben afgeleid van mijn werk, kijk door het raam en mijn gedachten dwalen af naar taferelen die zich enkele jaren geleden in deze stad moeten hebben afgespeeld. De plek is een appartementsblok uit de jaren vijftig, zo'n gebouw met een naam die in dunne kopers hoofdletters boven de glazen voordeur staat. Het tijdstip is eind november, een zaterdagavond, zo rond het moment dat het donker de verkeersdrukte dempt. Beneden in de vestibule van het gebouw hangt een zweem van vochtige paraplu's en eau de javel, een geur die verdwijnt naarmate je hoger de trap opklimt. In de woonkamer van een appartement op de tweede verdieping liggen enkele reclamefolders kris-kras door elkaar op de tafel. Op het aanrecht in de keuken staat één bord te drogen. Ik probeer een overzicht te krijgen van wat in het dossier 'de feiten' heet. Dat is lastig, want er zijn alleen fragmenten. Overblijfselen. Wrakgoed van een onbekend schip.

Maar stel je die beelden voor. Iemand klopt die avond

aan. De bewoonster van de flat zit op dat moment op de sofa televisie te kijken. Eerst aarzelt ze nog, maar wanneer het geklop zich herhaalt, harder nu, staat ze op, gaat naar de deur en kijkt door het spionnetje, het kijkgaatje dat de gezichten aan de andere kant altijd zo raar vervormt. Ze lijkt iemand te herkennen. Terwijl ze nadenkt en herinneringen rangschikt, beelden van enkele weken terug – het duurt altijd even voor zo'n puzzel in mekaar valt, dat weet ze – draait ze het slot open.

Het is onduidelijk in welke volgorde de volgende gebeurtenissen zich voordoen: ze valt, probeert overeind te komen, steunt op haar ellebogen en knieën, iemand schopt met volle kracht tegen haar slaap, de kamer wordt zwart, ze duizelt, iemand grijpt haar arm, haar hoofd smakt tegen de grond, het tapijt schuurt haar wang, ze ruikt het stof, haar arm wordt uit de kom gerukt, ze vecht, ze ligt op haar rug, ze voelt de druk van een schoenool op haar hals, haar spieren trillen, ze schreeuwt, ze kan niet schreeuwen, ze voelt een mes op de huid van haar kin, de pijn raakt met alles verward, met het geroep in het appartement, met de herrie in de slaapkamer, met het plafond en de muren, met haar jeugdja- ren, herinneringen aan haar overleden man, die zomer zo- veel jaar geleden, de jonge vrouw die ze ooit is geweest, haar voeten op een warm strand, de zon glinsterend op een natte gave huid, alles wat ooit voorbijging, dat alles wordt nu ver- woest.

Negenenzeventig is ze. 's Middags heeft ze nog een af- spraak bij de kapper gehad en geluncht met een vriendin. Nu is het tien voor acht en ligt ze op het tapijt en bloedt. Ouderdom is ook een vorm van vernietiging, maar dat ge- weld neemt ten minste nog de tijd. Nu glijden de geluiden steeds sneller weg. Stemmen worden ijler en vallen buiten

haar bereik. Het is alsof de televisie sterft.

Buiten stormen drie jongens de hoek om, schouders hoog, vlugge silhouetten. Achter de ramen van de andere appartementen aan de laan is het nog steeds een gewone avond. Aardappelen worden gekookt en tafels gedekt, na enkele uren valt de nacht. Het late journaal toont beelden van protesten in Caïro, barricades ergens in Thailand en veldrijden in Koksijde. In het appartement waar het licht blijft branden, woonde een vrouw. Ze zal pas enkele dagen later worden gevonden.

Op een late middag in april 2016 zat ik in een koffiehuis aan de Chemin de la Côtes-des-Neiges in Montréal te schuilen voor een sneeuwstorm, toen Véronique mij uit Brussel opbelde. Ik wilde net iets zeggen over het wispelturige weer in Canada – de vorige dagen waren nog mild geweest, en nu plots die sneeuwstorm – maar ze was me voor met merkwaardiger nieuws van thuis. Er was die ochtend een brief voor mij aangekomen, zei ze, in zo'n envelop waarop niet alleen mijn naam en adres stonden maar ook twee gestempelde opschriften in grote rode kapitalen: 'A REMETTRE D'URGENCE / DADELIJK AF TE GEVEN' en 'PRO JUSTITIA'. Een gerechtsdeurwaarder had hem bezorgd en omdat zoiets niet elke dag gebeurde, had ze de afgeleverde post maar meteen zelf geopend.

'Een deurwaarder?' Ik ging wat rechter zitten. 'Ik heb toch niets verkeerd gedaan?'

'Ik hoop het niet,' zei Véronique. Haar stem was kalm. 'Maar je wordt hier blijkbaar wel gedagvaard voor een moordzaak.'

Daar had ik even niet van terug.

‘Meen je dat? Zou dat geen vergissing zijn?’

‘Nee, ik denk het niet. Wacht even.’

Ze vouwde de brief open en las enkele passages voor. Die hadden het over ‘de Procureur des Konings van Brussel, woonst kiezende op zijn parket’ die ‘krachtens een vordering waarvan afschrift betekend wordt met huidig exploit’ mij opdroeg mijn ‘plicht van gezworene persoonlijk te vervullen’. Ik diende mij daartoe ‘aan te melden voor het Assisenhof zetelende van het administratief arrondissement Brussel-Hoofdstad, zitting houdende te Brussel, Paleis van Justitie van Brussel, Poelaertplein 1, welke zitting voor de samenstelling van de jury betreft’. Ze haperde even bij die laatste zin. Gewoonlijk hielden we wel van die Franse slag, bekend van Brusselse cafés met menukaarten die ‘salade folle’ complexloos vertaalden als ‘zotte salade’ of ‘filet de loup de mer’ als ‘wit van wolf van zee’, daar kon je gezellig om grinniken, maar in dit geval was het effect toch minder vrolijk. ‘Enfin,’ zei ze, ‘je moet dus naar het Justitiepaleis voor de loting van een volksjury.’

Een volksjury? Dat klonk alsof ik een brief uit de negentiende eeuw had ontvangen. Toen deden ze dat ongetwijfeld ook zo, in hoogst ambtelijke taal achteloze burgers dwingend oproepen om het gerechtelijk apparaat te komen dienen. De Belgische ‘assisenjury’ was niet voor niets een negentiende-eeuwse uitvinding, zoveel wist ik er wel van. Net zoals ik wist dat zulke burgerjury’s nog steeds werden opgeroepen. Niet vaak, enkel bij de spectaculairste strafzaken. En dat het een beetje leek op wat in Amerika en Groot-Brittannië zo dikwijls gebeurde, al ging het dan in België nooit over ordinaire diefstallen of een gemiddelde drugsvangst, het moest minstens moord zijn.